

СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ ЄС: ВИПАДКОВІСТЬ ЧИ ЗАКОНОМІРНІСТЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ?

Європейський союз на сьогодні знаходиться в досить скрутному становищі, що зумовлено складною економічною ситуацією у ряді країн його членів. Наслідки фінансової кризи 2007-2008 рр. та рецесії 2011-2012 рр. відчужаються і до сьогодні. Це проявляється у дефіциті платіжних балансів країн та зменшенні ділової активності бізнесу. Така ситуація сприяє формуванню негативних тенденцій в розвитку регіону, що порушує стабільність та гармонійність його розвитку. Виникнення структурних дисбалансів є серйозною загрозою для успішного майбутнього економічної системи Європейського Союзу.

Поглиблення європейської боргової кризи було спричинене ще й тим, що економіки країн ЄС тісно пов'язані між собою. Окрім структурних зрушень в сфері міжнародної торгівлі відбулися і зрушення в сфері фінансових відносин. Дефіцити платіжних балансів ряду країн сприяли погіршенню внутрішньої економічної ситуації, що зумовлювало необхідність залучення зовнішньої економічної допомоги за рахунок державних бюджетів інших країн. Така ситуація призвела до погіршення не лише тих країн, які отримували допомогу (незважаючи на макроекономічну допомогу, економічна ситуація в таких країнах як Італія, Греція, Португалія, Іспанія продовжувала погіршуватись), послабилося становище і країн кредиторів – Німеччини, Франції. Саме під час рецесії 2011-2012 рр. проявилася одна з очевидних особливостей ЄС – це значна взаємозалежність економік країн, які до нього входять. З одного боку така взаємозалежність дозволяє досягти синергетичного ефекту під час економічного піднесення, проте з іншого боку – вона діє негативно під час економічного спаду, оскільки впливає на всі країни без виключення.

Якби країни єврозони повністю зберігали свій суверенітет, то ситуацію могла б врятувати девальвація національних валют країн, що зазнали економічних труднощів. Італія в 2009 році повинна була б девальвувати свою валюту на 40%, Греція і Португалія - на 30-40%, а Іспанія - на 30%. Це підвищило б конкурентоспроможність національного виробництва за рахунок зменшення ціни їх продукції на світовому ринку, і зробило б ці країни більш привабливими для іноземних інвесторів. Однак, оскільки національних валют у країн єврозони більше немає, цей шлях для них закритий. Неможлива і додаткова емісія (яка вирішила б, хоча б ціною зростання інфляції, проблему внутрішнього боргу), так як її в ЄС контролює ЄЦБ.

З іншого боку, відмова від євро стане піком економічної кризи. Можливий вихід Греції із зони євро дуже швидко призведе до зростання її заборгованості та посилення економічної кризи. Не можна дати гарантій того, що окрема країна не покине єврозону, однак це не буде вирішення наявних проблем, а призведе до посилення кризи.

Структура і правила функціонування ЄС такі, що це інтеграційне угруповання фактично представляє собою єдину державу, в той час як формальний суверенітет його окремих членів на практиці істотно обмежується, особливо в економічній сфері. В цьому випадку для країн, що складають периферію єврозони, логічним є очікування економічної допомоги з боку інших членів Союзу або його центральних структур. Однак, згідно Лісабонського договору, жодна з країн-членів ЄС не несе відповідальності за погашення боргів іншої держави. Договір про створення ЄС забороняє викуповувати борги окремих країн, а також жодна з держав не має права безпосередньо кредитувати уряди держав-учасниць Союзу і ЄЦБ.

Криза показала необхідність змін прийнятих правил функціонування єдиної Європи, коли монетарна політика Союзу передана на наднаціональний рівень, але не існує ні механізмів, ні наднаціональних органів, що перешкоджають перевищенню витрат над доходами в окремих країнах ЄС. Ці зміни означали б подальшу передачу національних повноважень на наднаціональний рівень, а, отже, більше обмеження суверенітету окремих країн ЄС.

В цілому ж, розглядаючи економічну систему ЄС з позиції дисбалансів національних економік, варто зазначити на складність регулювання економічних процесів цієї системи. Зрозумілим є той факт, що існуюча структура ЄС має бути видозмінена, але проблема в тому, що ще не розроблений вектор таких змін. Наявність економічних проблем країн півдня буде негативно впливати на темпи зростання країн півночі, що рано чи пізно призведе до загострення проблем єдності ЄС.